संतन्वन्निव मेऽनुब्रूहीत्याह यजमानः ॥ ६॥ यजमानोऽनेन मन्त्रेण संतन्वन्निवेत्यादिना होतारं सम्बोधयति । यजमाने प्रोषितेऽध्वर्युः । अनेकयजमानके एक एव · संतन्वन्निव नावनुब्रूहि नोऽनुब्रूहीत्यूहः ।

अङ्गुष्ठाभ्यां चावबाधते पाद्याभ्यां वेदमहममुमवबाधऽइति द्वेष्यम् ॥ ७॥ चकाराद्यजमान एव · इदमहमिति द्वेषार्हं वैरिणमवबाधते अङ्गुष्ठाभ्यां भूमिमाक्रामति भूमौ पीडयतीत्यर्थः द्वेष्यस्य संनिधावभावात् । वाशब्दोऽवधारणे पाद्याभ्यामेव न हस्ताङ्गुष्ठाभ्याम् काण्वानाम् पाद्याभ्यामङ्गुष्ठाभ्यामिति विशेषश्रवणात् सामान्यस्य विशेषपरताया न्याय्यत्वात् [१]। अवबाधनं च प्र वो वाजा इत्याद्यासु (१.४.१.७.) सामिधेनीषूक्तु पठ्यमानासु कर्तव्यम् । प्रोषिते यजमानेऽध्वर्युः ।

अभावे द्विषन्तं भ्रातृव्यमिति वा ॥ ८॥ अमुमित्यस्य स्थाने द्वेष्यस्य नाम प्रयोज्यम् · तदभावे द्विषन्तमिति भ्रातृव्यमिति वा शाखान्तराद्विकल्पः ।

यावत्सामिधेनि वेदेदमहं तावतियेन वज्रेणेति ॥ ९॥ इदमहममुमवबाधऽइति मन्त्रे अयमधिको विशेषः · इदमहमित्यस्यानन्तरम् यावत्संख्याः सामिधेन्योऽस्मिन्कर्मणि तद्यावत्सामिधेनि प्रस्तुतं कर्म यावत्संख्यसामिधेनीकं जानीयात् तावतियेन वज्रेण द्विषन्तमवबाधऽइत्येवंविधमन्त्रप्रयोगेणावबाधते · यत्पञ्चदशसामिधेनीकं कर्म सप्तदशसामिधेनीकं वा तत्रेदमहं पञ्चदशेन वज्रेणेति सप्तदशेनेति वा ब्रूयात् · पित्र्यायाम् इदमहं तृतीयेन उपसत्सु नवमेन इष्टकापशौ चतुर्विंशेन प्राजापत्यपशुपक्षे एकविंशेन ।

प्रतिप्रणवमाधानम् ॥ १०॥ सामिधेन्यनुवचनं कुर्वन्होता पञ्चदशानामपि सामिधेनीनामन्तेषु प्रत्यृचं प्रणवं पठति · तत्राध्वर्युः प्रतिप्रणवम् प्रणवे-प्रणवे एकैकस्येध्मस्याहवनीये आधानं प्रक्षेपं करोति । स चायं कालार्थः संयोगो नाङ्गाङ्गिभावः उभयोरप्यग्न्यर्थत्वात् इध्मो ह्यग्नीन्धनार्थः सामिधेन्योऽपि पठ्यमाना अग्न्यनुवादिन्यः · प्रयोजनम् सामिधेन्यामनुक्तायामिध्मकाष्ठे प्रक्षिप्ते सामिधेनी अनूच्यतऽएव । सामिधेन्यभावेऽपि पयस्यायामिध्मकाष्ठानां प्रक्षेपो भवति

---

१) सामान्यस्य विशेषपरतात्रैवोचितेति कर्कः · पाद्याभ्यामिति काण्वीयानां नियमः पाद्याभ्यामङ्गुष्ठाभ्यामिति श्रुतेः Mahâd.